

Sygn. akt II Ca 35/23

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2023 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy
w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Jarosław Gołębiowski

Protokolant: Monika Zbrożek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 września 2023 r.

sprawy z wniosku R. W.

z udziałem K. C., F. P., A. J.

o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku

na skutek apelacji uczestniczki K. C.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 10 lutego 2022 r. sygn. akt I Ns 232/19

postanawia:

oddalić apelację;

zasądzić z rachunku Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim na rzecz adw. P. D. kwotę 664,20 (sześćset sześćdziesiąt cztery 20/100) zł obejmującą podatek VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną uczestniczce K. C. z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

ustalić, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie.

Jarosław Gołębiowski

II Ca 35/23

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 10 lutego 2022 roku Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim po rozpoznaniu sprawy z wniosku R. W. z udziałem K. C., E. P. i F. P. - o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku postanowił:

zmienić postanowienie wydane przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 24 lipca 2018 r. w sprawie sygn. akt I. Ns. 540/18 w ten sposób, że stwierdzić, że spadek po R. C., córce S.

i T., zmarłej w dniu (...) r. w P. ostatnio stale zamieszkałej w K. na podstawie testamentu notarialnego z dnia (...) r. otwartego i ogłoszonego przez Sądem Rejonowym w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 13 czerwca 2019 r., w sprawie sygn. akt I. Ns. 232/19 nabył R. W., syn S. i W.

w całości z dobrodziejstwem inwentarza,

ustalić, że każdy uczestnik postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Podstawę powyższego postanowienia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i zarazem rozważania Sądu Rejonowego:

Spadkodawczyni R. C., córka S. i T. zmarła w dniu (...) r. w P., ostatnio zaś zamieszkiwała w K.. W chwili śmierci miała (...) lat. Była bezdzietną panną. Miała trzy siostry tj. K. C., J. C. oraz E. P..

Na mocy postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 24 lipca 2018 r., w sprawie sygn. akt I. Ns. 540/18 spadek po niej na podstawie ustawy nabyli K. C. oraz E. P. po (...) części każda z nich.

R. W. nie był uczestnikiem przedmiotowego postępowania.

W dniu (...) r. spadkodawczyni R. C. sporządziła testament notarialny przed notariuszem G. B. z którego wynikało, że do całego spadku powołuje R. W., syna S.

i W..

Notariusz G. B. nie miał żadnych wątpliwości co do możliwości złożenia stosownego oświadczenia przez spadkodawczynię.

W chwili sporządzenia testamentu z dnia (...) r. spadkodawczyni znajdowała się w stanie pozwalającym na świadome i swobodne złożenie oświadczenia woli, rozporządzając swym majątkiem na wypadek śmierci.

W dniu (...) r. spadkodawczyni zawarła z R. W. i jego żona M. umowę o dożywocie.

W dniu (...) r. spadkodawczyni sporządziła własnoręczny testament w którym również do całego spadku powołała wnioskodawcę R. W.. W testamencie tym zawarła ona dodatkowe oświadczenie, iż „wnioskodawca od wielu lat jest wyłącznym jej opiekunem i spadkobiercą”.

Sąd Rejonowy zważył, iż wniosek złożony przez R. W. jest w pełni uzasadniony, zaś podstawą złożonego wniosku jest art. 679 k.p.c.

Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń na mocy postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w dniu 24 lipca 2018 r., w sprawie sygn. akt I. Ns. 540/18 spadek po R. C. nabyli K. C. oraz E. P. po (...) części każda z nich. Podstawą stwierdzenia nabycia praw do spadku na rzecz wyżej wymienionych osób były przepisy kodeksu cywilnego (dziedziczenie ustawowe).

Tymczasem spadkodawczyni wiele lat przed śmiercią sporządziła dwa testamenty — własnoręczny z dnia (...) r. oraz notarialny z dnia

(...) r. Nie zostały one załączone do sprawy I. Ns. 540/18. W obu testamentach rozporządzenie spadkowe jest identyczne tzn. wynika z nich że spadkodawczyni do całego spadku po niej powołuje jedną i tą samą osobę tj. R. W. (w tym miejscu Sąd wskazuje, iż podstawą wydanego w sprawie rozstrzygnięcia był testament późniejszy z uwagi na treść 946 k.c.).

W niniejszej sprawie uczestnicy postępowania F. P. oraz K. C. wnieśli o oddalenie złożonego wniosku, kwestionując ważność złożonego testamentu podnosząc, iż spadkodawczyni z uwagi na wiek i choroby nie była w stanie sporządzić swobodnie testamentu dołączonego do wniosku. Jednakże na tę okoliczność (stosownie do treści art. 6 k.c.) strona winna zgłosić stosowne wnioski dowodowe i te które zostały zawnioskowane Sąd przeprowadził.

Z uwagi na stanowisko uczestników postępowania Sąd dopuścił dowód

z opinii biegłych sądowych - lekarza psychiatry i psychologa celem wydania opinii łącznej i ustalenia czy spadkodawczyni R. C. w chwili sporządzania testamentu notarialnego z dnia (...) r. (k.7) oraz wcześniejszego testamentu własnoręcznego z dnia (...) r. (k.101) była w stanie świadomie i swobodnie powziąć decyzję i wyrazić swoją wolę. Sąd wskazał również, iż przed wydaniem opinii poza zapoznaniem się całością dokumentacji medycznej

dotyczącej leczenia powódki biegli powinni także zapoznać się także z zeznaniami przesłuchanych w sprawie świadków oraz uwagami zawartymi w pismach adwokat A. R. - pełnomocnika uczestnika postępowania F. P..

Ze stosownej opinii biegłych sądowych (której żadna ze stron postępowania nie kwestionowała) wynika, że w chwili sporządzania testamentu z dnia (...) r. spadkodawczyni znajdowała się w stanie pozwalającym na świadome i swobodne złożenie oświadczenia woli, rozporządzając swym majątkiem na wypadek śmierci. Biegli w swojej opinii precyzyjnie wskazali w oparciu o jakie przesłanki doszli o tego rodzaju wniosków. Sąd zauważa, iż oceniając ważność testamentu Sąd badał stan na rok (...) r. i okres poprzedzający sporządzenie testamentu, okoliczności jakie miały miejsce w okresie późniejszym nie miały żadnego wpływu na ocenę ważności testamentu. Biegli wskazali, iż spadkodawczyni R. C. miała problemy zdrowotne, chorowała, w chwili sporządzania testamentu miała (...) lat. Ale jednocześnie biegli jednoznacznie wskazali, że nie daje to podstaw w świetle całej dostępnej dokumentacji medycznej do przyjęcia że są podstawy do kwestionowania sporządzonego przez nią testamentu, który sporządził świadomie i swobodnie.

Niezależnie od tego podkreślić należy, iż notariusz G. B. przed którym doszło do sporządzenia testamentu zeznał, iż nie miał żadnych wątpliwości co do możliwości złożenia stosownego oświadczenia przez spadkodawczynię. Oznacza to, że wówczas kontakt z nią musiał więc być logiczny, na zadowalającym poziomie (jak to określili biegli), albowiem w innym przypadku oczywistym jest, że notariusz nie dopuściłby do dokonania czynności notarialnej.

Niezależnie od powyższych okoliczności zauważyć należy, iż w dniu (...) r. (a więc wcześniej) spadkodawczyni sporządziła własnoręczny testament w którym również do całego spadku powołała wnioskodawcę R. W.. Oznacza to, iż niewątpliwie spadkodawczyni miała pewność i przekonanie, iż chce aby jej spadkobiercą został tylko i wyłącznie wnioskodawca. Potwierdzeniem jej woli (i uzasadnieniem takiej a nie innej decyzji) jest niewątpliwie zawarte w testamencie własnoręcznym dodatkowe oświadczenie, iż wnioskodawca od wielu lat jest wyłącznym jej opiekunem i spadkobiercą.

Stosownie do treści art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Ponieważ w niniejszej sprawie zdaniem Sądu spadkodawczyni sporządziła ważny testament notarialny, więc powołanie do spadku po niej z niego wynika, zgodnie z art. 950 k.c.

W tej sytuacji mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym postanowienia. O kosztach postępowania w niniejszej sprawie (punkt drugi postanowienia) Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Powyższe postanowienia zaskarżyła w całości uczestniczka K. C..

Apelacja zaskarżonemu orzeczeniu zarzuca:

nieobiektywność oceny i całkowite nie wzięcie pod uwagę przez biegłych sądowych zeznań uczestników postępowania spadkowego i świadka R. Ł. oraz dowodów w postaci dokumentów z zeznań na Policji w (...) roku, w których R. C. ciągle powtarzała, że jest nieświadoma tego co robi i że nie ma pamięci;

nie wzięcie pod uwagę zeznań od pracowników administracji T. którzy mówili, że R. C. tak mocno zagraciła swoje mieszkania ul. (...), że w ogóle nie było można do niego otworzyć drzwi i R. C. wchodziła do niego przez okno.

Apelująca wnosila o:

uchylenie zaskarżonego postanowienia;

zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniesiona przez uczestniczkę apelacja nie jest uzasadniona i podlegała oddaleniu.

Treść wniesionego środka odwoławczego wskazuje, że jego autorka kwestionuje ustalenia Sądu stanowiące podstawę rozstrzygnięcia.

Tak sformułowany zarzut nakazuje ocenić zgłoszony zarzut w płaszczyźnie art. 233 § 1 k.p.c., który statuuje metodę oceny dowodów i ustalenia stanu faktycznego.

Powołany przepis określa ramy proceduralne oceny dowodów, która musi mieć charakter oceny swobodnej. Zastosowanie tej reguły dowodowej ma na celu ustalenie wszystkich elementów podstawy faktycznej powództwa (wniosku) zgłoszonego w postępowaniu cywilnym.

Granice tak rozumianej oceny wyznaczają zasady logicznego rozumowania, nakaz opierania się na dowodach przeprowadzonych prawidłowo, z zachowaniem wymagań dotyczących źródeł dowodzenia oraz bezstronność, nakaz wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, konieczność wskazania na podstawie, którego dowodu Sąd dokonał ustaleń,

a któremu dowodowi odmówiono wiarygodności i mocy (por. np. wyrok SA w Poznaniu z 21.10.2009r., I ACa 604/09, Legalis, wyrok SN z 21.04.2004r., II UK 314/03, Legalis).

Przedstawienie zarzutu opartego na w/w normie prawnej, nie może polegać na wskazaniu przez stronę alternatywnego stanu faktycznego ustalonego przez nią na podstawie własnej oceny dowodowej (por. np. wyrok SN z 29.06.2004r., II CK 393/03, Legalis, wyrok SN z 18.06.2004r., II CK 369/03, Legalis, wyrok SN z 15.04.2004r., IV CK 274/03, nie publik).

Powoływanie się na naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie może się ograniczać do ogólnie sformułowanego zarzutu, że ocena dowodów przeprowadzona przez Sąd jak wadliwa i nieprawidłowa. Zarzut takowy musi – ażeby mógł odnieść zamierzony skutek – być w dostateczny sposób uszczegółowiony.

Strona skarżąca powinna zatem precyzyjnie wskazać w jakim fragmencie poczynionych przez Sąd ustaleń doszło wskutek naruszenia zasad logicznego rozumowania lub reguł wynikających z doświadczenia życiowego do „wypaczenia” stanu faktycznego, a więc przedstawienia stanu, który nie pokrywa się z rzeczywistością. Strona obowiązana jest przedstawić nieścisłości w poczynionych ustaleniach, wybiórcze potraktowanie zebranego w sprawie materiału dowodowego, względnie powierzchowność rozumowania Sądu w procesie oceny i rozstrzygnięcia dowodowego.

Tak przedstawionych wymogów zarzut apelacji nie spełnia.

Lektura akt i zgromadzonego w nich materiału dowodowego nie prowadzi do wniosku, że stawiane zarzuty w przedstawionym zakresie są skuteczne.

W sprawie kluczowym było czy stwierdzenie praw do spadku następuje z mocy ustawy czy też zachodzi przypadek dziedziczenia testamentowego. W tym ostatnim przypadku uaktywnia się mechanizm, o który mowa w art. 679 k.p.c.

Wnioskodawcą w sprawie o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku może być każdy, kto jest zainteresowany w rozumieniu art. 510 k.p.c. Jest nią osoba, która ma interes prawny o takim charakterze, który potwierdza uprawnienie do żądania uchylenia lub zmiany stwierdzenia nabycia spadku. Interes ten posiada w rzeczywistości osoba, która prawa do spadku wykazuje

z racji dziedziczenia testamentowego (por. np. t. 14 do art. 679 KPC T. JB red. Góra – Błaszczkowska 2020, wyd. 3 / Malczyk, kom. oraz t. 14 do art. 679 KPC Zieliński 2022, wyd. 11 / Zieliński/ Flaga – Gieruszyńska, KPC. komentarz 2022, wyd. 11).

Wnioskodawca R. W. nie był uczestnikiem postępowania w sprawie I Ns 540/18 i nie należy do kręgu spadkobierców po R. C. z mocy ustawy. Złożone przez niego testamenty w sposób jednoznaczny wykazują jego interes prawny w żądaniu wznowienia postępowania w w/w sprawie.

Skoro nie należał do kręgu uczestników w sprawie I Ns 540/18 nie dotyczą go ograniczenia czasowe w zgłoszeniu wniosku (por. art. 679 § 1 k.p.c. zd. II).

Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem judykatury (por. np. postanow. SN z 11.09.2014r. III CSK 239/13, Legalis) strona wnosząca o zmianę postanowienia spadkowego powinna wykazać, że powołane przez nią fakty i dowody, które mają uzasadnić żądanie zmiany, pozostawały poza jej dostępem podczas poprzedniego postępowania.

Jest oczywiste, że takowy uczestnik musi wykazać, iż rzeczywisty stan spadkobrania jest inny niż to ustalił Sąd Rejonowy w dotychczasowym postępowaniu.

Nie może budzić wątpliwości fakt, iż autor wniosku ciężącemu na nim ciężarowi dowodzenia (art. 6 k.c., art. 232 zd. I k.p.c.) sprostał.

Sąd dysponując obszernym materiałem dowodowym trafnie ustalił, że wskazany w zaskarżonym postanowieniu testament notarialny z dnia (...) roku jest ważny i sporządzony przez osobę, która w chwili jego sporządzenia zachowała zdolność testowania.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że spadkodawczyni w chwili testowania była osobą mającą pełną zdolność do czynności prawnej. Żaden dowód, że w/w była ubezwłasnowolniona, choćby częściowo orzeczeniem Sądu nie był przez uczestników zainicjowany.

Wbrew zarzutom skarżącej nie można przypisać spadkodawczyni, że była w jednej z sytuacji wymienionych w przepisie art. 945 § 1 k.c.

Skarżąca zwalczając obydwa testamenty nie uzasadniała, że jego autorka była w rzeczywistości w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Złożona do akt sprawy opinia biegłego psychiatry jest w tej mierze jednoznaczna i nie może budzić wątpliwości. Sąd meriti zasadnie uznał jej wiarygodność czyniąc z tego dowodu główny element ustaleń faktycznych. Wnioski biegłego są jasne i precyzyjne oraz korespondują z osnową opinii. Biegły zapoznał się z dokumentacją obrazującą stan zdrowia spadkodawczyni w dacie testowania.

Należy podnieść, że opinia biegłego podlegała ocenie Sądu stosownie do reguł określonych w art. 233 § 1 k.p.c. i w ramach tej oceny Sąd ustosunkował się do mocy przekonywującego rozumowania biegłego i wyraźnej poprawności wyciągniętych przez niego wniosków (por. np. Postanow. SN z 21.01.2021r., II USR 49/21, Legalis). Potrzeba powołania kolejnego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii (por. wyrok SA w Gdańsku z 26.01.2018r., V AGa 19/18, Legalis).

Powyższe wskazuje, że powołanie nowego biegłego jest ograniczone do sytuacji, w której opinia jest niejasna, niespójna oraz nierzetelna.

Skarżąca nie zaoferowała Sądowi żadnych argumentów, ażeby tenże dowód zakwestionować. Brak było w tej mierze jakiegokolwiek inicjatywy uczestników.

Do odmiennych wniosków nie prowadzą wskazani w apelacji świadkowie.

Świadek R. Ł. zeznawał podczas rozprawy w dniu 10 września 2021 roku. Jego relacje są ogólnikowe i enigmatyczne, mało precyzyjne. Podał, że słyszał od osób trzecich, że spadkodawczyni kiedyś głośno się śmiała. Zachowywała się ironicznie wobec K. C.. Świadek nie dysponował informacjami, które dotyczyłyby stanu świadomości czy też woli spadkodawczyni, w szczególności w dacie sporządzenia obydwu testamentów.

Źródłem wiedzy w tym zakresie nie są również zeznania uczestniczki K. C. złożone podczas tej samej rozprawy.

W/w podała, że nie mieszkała ze spadkodawczynią odkąd skończyła (...) lat. Nie utrzymywały ze sobą kontaktów, gdyż według niej R. C. źle ją traktowała, była apodyktyczna i wobec niej nieprzyjemna. Również zatem zeznania tej osoby nic istotnego nie wnoszą do sprawy i nie obrazują stanu psychicznego testatorki, o którym mowa w art. 945 § 1 k.c.

Do innych konkluzji nie prowadzi pozostały materiał dowodowy, w tym m.in. zeznania świadka M. W. złożone podczas rozprawy w dniu 14 stycznia 2021 roku (k. 96). Świadek znał testatorkę bardzo słabo i nie dostrzegł w jej zachowaniu znaczących oznak czy symptomów wskazujących, że jest chora i wymaga pomocy psychologa czy też leczenia psychiatrycznego. W powyższym świetle przedstawił ją wnioskodawca.

Nic innego nie wynika natomiast z zeznań uczestnika F. P. złożonych podczas rozprawy w dniu 27 stycznia 2022 roku. W/w przyznał, że relacje spadkodawczyni z jej siostrami nie były poprawne. W ocenie zeznającego były one dziwne. Uczestnik przyznał, że nie utrzymywał żadnych kontaktów prywatnych z R. C.. Znał ją tylko z widzeń na sali rozpraw. W ocenie uczestnika była ona „sterowana przez W., który ją przywoził do Sądu”. Takie reakcje, wbrew temu co podnosi uczestnik nie stanowią przesłanki, o której mowa w art. 945 § 1 k.c.

Odmienne niż to podnosi apelująca należało ocenić dokument w postaci przesłuchania R. C. w Komisariacie Policji dnia (...) roku (k. 130-131). Wynika jedynie z niego, że w/w chorowała na epilepsję i wymagała stałej opieki. Protokół ten nie jest natomiast źródłem informacji co do możliwości swobodnego testowania. Fakt leczenia na padaczkę był natomiast uwzględniony przez biegłego psychiatrę w jego opinii.

Biegły w uzupełniającej ustnej opinii złożonej w toku postępowania odwoławczego podtrzymał swoje stanowisko i wnioski zawarte w opinii pisemnej. Precyzyjnie podał, że spadkodawczyni w dacie sporządzenia testamentu nie była w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Autor opinii analizując zeznania świadków i uczestników podniósł, że epizodyczne ataki padaczki same przez się nie wywołują stanu, o którym mowa w art. 945 § 1 k.c. Zwrócił uwagę, że brak jest danych, iż w dacie testamentu spadkodawczyni była w fazie utraty przytomności wywołanej padaczką.

Reasumując, należało uznać, że nie doszło wydaniem zaskarżonego postanowienia do naruszenia prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. i prawa materialnego (wymienionego wyżej), co czyni wniesioną apelację nieuzasadnioną.

Z tych przyczyn i na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu.

O kosztach postępowania za instancję odwoławczą orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Jarosław Gołębiowski